

Уповноважений
Верховної Ради України
з прав людини

ПРАВО НА ВІЛЬНИЙ ВИБІР МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ

ОСНОВНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ЩОДО ВІЛЬНОГО ВИБОРУ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ

- Загальна декларація прав людини
- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права
- Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод і протоколи до неї
- Інші міжнародні договори України
- Конституція України
- Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»
- Цивільний кодекс України
- Житловий кодекс Української РСР
- постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2016 р. № 207 «Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 р. № 1364 «Про реалізацію експериментального проекту щодо реєстрації, знання з реєстрації місця проживання в електронній формі»
- Правила обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР, затверджені постановою Ради Міністрів УРСР і Укрпрофради від 11 грудня 1984 р. N 470

Стаття 12 Загальної декларації прав людини

Кожна людина має право

- вільно пересуватися та обирати собі місце проживання у межах кожної країни
- залишити будь-яку країну, включаючи власну, та повернутись до своєї країни

Статті 12, 13 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права

(ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII від 19.10.1973)

Кожному, хто законно перебуває на території будь-якої держави, належить, у межах цієї території, право на вільне пересування і свобода вибору місця проживання.

Кожна людина має право покидати будь-яку країну, включаючи свою власну.

Ніхто не може бути свавільно позбавлений права на в'їзд у свою власну країну.

Іноземець, що законно перебуває на території будь-якої держави-учасниці цього Пакту, може бути висланий тільки на виконання рішення, винесеного відповідно до закону, і, якщо імперативні міркування державної безпеки не вимагають іншого, має право на подання доводів проти свого вислання, на перегляд своєї справи компетентною властю чи особою або особами, спеціально призначеними компетентною властю, і на те, щоб бути представленим для цієї мети перед цією властю, особою чи особами.

Стаття 2 Протоколу N 4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ратифіковано Законом України N 475/97-ВР від 17.07.1997)

Кожен, хто законно перебуває на території будь-якої держави, має право вільно пересуватися і вільно вибирати місце проживання в межах цієї території.

Кожен є вільним залишати будь-яку країну, включно зі своєю власною.

На здійснення цих прав не можуть бути встановлені жодні обмеження, крім тих, що передбачені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної чи громадської безпеки, для підтримання публічного порядку, запобігання злочину, для захисту здоров'я чи моралі або з метою захисту прав і свобод інших осіб.

Права, викладені в пункті 1, також можуть у певних місцевостях підлягати обмеженням, що встановлені згідно із законом і виправдані суспільними інтересами в демократичному суспільстві.

Стаття 3 Заборона вислання громадянина

Нікого не може бути вислано, шляхом застосування індивідуальних або колективних заходів, з території держави, громадянином якої він є. Нікого не може бути позбавлено права в'їзду на територію держави, громадянином якої він є.

Стаття 4 Заборона колективного вислання іноземців

Колективне вислання іноземців заборонено.

Стаття 33 Конституції України

Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну.

Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»

вільний вибір місця проживання чи перебування - право громадянина України, а також іноземця та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, на вибір адміністративно-територіальної одиниці, де вони хочуть проживати чи перебувати

місце проживання - житло, розташоване на території адміністративно-територіальної одиниці, в якому особа проживає, а також спеціалізовані соціальні установи, заклади соціального обслуговування та соціального захисту, військові частини

Цивільний кодекс України

Місцем проживання фізичної особи є житло, в якому вона проживає постійно або тимчасово.

Фізична особа може мати кілька місць проживання.

Право на місце проживання, як особисте немайнове право фізичної особи, включає в себе такі основні повноваження

- володіння місцем проживання, тобто можливість особи мати одно чи декілька місць проживання;
- використовувати своє місце проживання, тобто це гарантована законом можливість набувати цивільних прав та виконувати покладені на особу цивільні обов'язки за місцем проживання, якщо інше не передбачено законом чи домовленістю між сторонами. Таке використання може здійснюватись, наприклад, шляхом отримання за місцем проживання офіційних звернень, повідомлень тощо;
- вільно обирати та змінювати місце проживання, тобто передбачена можливість вільно обирати країну, населений пункт, де буде розташоване місце проживання, а також безпосереднє місце проживання.

Місце проживання неповнолітніх осіб

Фізична особа, яка досягла **чотирнадцяти років**, вільно обирає собі місце проживання, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Місцем проживання фізичної особи **у віці від десяти до чотирнадцяти років** є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я тощо, в якому вона проживає, якщо інше місце проживання не встановлено за згодою між дитиною та батьками (усиновлювачами, опікуном) або організацією, яка виконує щодо неї функції опікуна. У разі спору місце проживання фізичної особи у віці від десяти до чотирнадцяти років визначається органом опіки та піклування або судом.

Місцем проживання фізичної особи, яка **не досягла десяти років**, є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає.

Місце проживання недієздатних осіб

Місцем проживання **недієздатної особи** є місце проживання її опікуна або місцезнаходження відповідної організації, яка виконує щодо неї функції опікуна.

Обмеження вільного вибору місця проживання

Вільний вибір місця проживання обмежується в адміністративно-територіальних одиницях, які знаходяться:

- ✓ у прикордонній смузі
- ✓ на територіях військових об'єктів
- ✓ у зонах, які згідно із законом належать до зон з обмеженим доступом
- ✓ на території, де у разі небезпеки поширення інфекційних захворювань і отруєнь людей введені особливі умови і режим проживання населення та господарської діяльності
- ✓ на територіях, щодо яких введено воєнний або надзвичайний стан
- ✓ на тимчасово окупованих територіях.

Вільний вибір місця проживання обмежується щодо:

- ✓ осіб, які не досягли 14-річного віку
- ✓ осіб, до яких згідно із процесуальним законодавством застосовано запобіжні заходи, пов'язані з обмеженням або позбавленням волі
- ✓ осіб, які за вироком суду відбувають покарання у вигляді позбавлення або обмеження волі
- ✓ осіб, які згідно із законодавством перебувають під адміністративним наглядом
- ✓ осіб, які згідно із законодавством про інфекційні захворювання та психіатричну допомогу підлягають примусовій госпіталізації та лікуванню
- ✓ іноземців та осіб без громадянства, які не мають законних підстав для перебування на території України.

Реєстрація місця проживання особи

- Громадянин України, а також іноземець чи особа без громадянства, які постійно або тимчасово проживають в Україні, зобов'язані **протягом тридцяти календарних днів після зняття з реєстрації місця проживання та прибуття до нового місця проживання зареєструвати своє місце проживання.**
- Батьки або інші законні представники зобов'язані зареєструвати місце проживання новонародженої дитини протягом **трьох місяців з дня державної реєстрації її народження.**
- Реєстрація місця проживання особи здійснюється в день подання особою документів.
- Реєстрація місця проживання за заявою особи може бути здійснена органом реєстрації з одночасним зняттям з попереднього місця проживання.

Особливості реєстрації місця проживання бездомних осіб

- Бездомні та інші особи, які не мають постійного місця проживання, **реєструються за адресою спеціалізованої соціальної установи,** закладу соціального обслуговування та соціального захисту, створених відповідно до Закону України "Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей".
- **Подання заяви** про реєстрацію, зняття з реєстрації місця проживання таких осіб у порядку і строки, встановлені цим Законом, **покладається на відповідну спеціалізовану соціальну установу,** заклад соціального обслуговування та соціального захисту, в яких зазначеним особам надаються соціальні послуги відповідно до Закону України "Про соціальні послуги".

Вільне пересування і вибір місця проживання є гарантією свободи особи, умовами її професійного та духовного розвитку

У Рішенні від 01 червня 2016 року № 2-рп/2016 Конституційний Суд України наголосив, що «серед фундаментальних цінностей дієвої конституційної демократії є свобода, наявність якої у особи є однією з передумов її розвитку та соціалізації. Право на свободу є невід'ємним та невідчужуваним конституційним правом людини і передбачає можливість вибору своєї поведінки з метою вільного та всебічного розвитку, самостійно діяти відповідно до власних рішень і задумів, визначати пріоритети, робити все, що не заборонено законом, безперешкодно і на власний розсуд пересуватися по території держави, обирати місце проживання тощо».

Реєстрація місця проживання чи місця перебування особи або її відсутність НЕ МОЖУТЬ БУТИ УМОВОЮ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ І СВОБОД, передбачених Конституцією, законами чи міжнародними договорами України, або підставою для їх обмеження!

Реформування реєстрації місця проживання особи

15.07.2021 Верховна Рада України у першому читанні ухвалила законопроект № 5463 «Про реалізацію публічних електронних послуг з реєстрації та декларування місця проживання в Україні», який передбачає:

1. Запровадження декларування та реєстрації місця проживання в електронній формі

Визначаються поняття і різниця між ними, порядок здійснення.

2. Захист прав власників житла

Закріплюється право власника (власників) житла скасувати задеклароване/zareєстроване місце проживання третіх осіб у житлі, що йому належить за підстав, зазначених у законі, без рішення суду.

3. Закріплення електронного реєстру як єдиного джерела інформації про місце проживання особи

Реєстри територіальних громад функціонуватимуть виключно у електронній формі та обмінюватимуться інформацією між собою та з державними реєстрами в автоматичному режимі.

4. Підвищення доступності та зручності адміністративних послуг

Реєстрацію місця проживання можна буде здійснювати через додаток «Дія».

ПІДСТАВИ ДЛЯ ПРОВАДЖЕННЯ СПРАВ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕВІРОК УПОВНОВАЖЕНИМ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ У РАЗІ ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ВІЛЬНИЙ ВИБІР МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ

УПОВНОВАЖЕНИЙ ЗДІЙСНЮЄ ДІЯЛЬНІСТЬ НА ПІДСТАВІ ВІДОМОСТЕЙ ПРО
ПОРУШЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА, ЯКІ ОТРИМУЄ:

за зверненнями громадян України, іноземців, осіб без громадянства чи їх представників

за зверненнями народних депутатів України

за власною ініціативою

УПОВНОВАЖЕНИЙ МАЄ ПРАВО

- безперешкодно відвідувати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, бути присутнім на їх засіданнях
- перевіряти стан додержання встановлених прав і свобод людини і громадянина відповідними державними органами тощо

АКТИ РЕАГУВАННЯ УПОВНОВАЖЕНОГО

Конституційне подання Уповноваженого

Подання Уповноваженого

Кожен може без обмежень і перешкод звернутись за захистом своїх прав і свобод до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

www.ombudsman.gov.ua

E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Адреса: вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008

Тел.: (044) 253 48 59; 0800-50-17-20 (безкоштовно)

При зверненні до Уповноваженого не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними та іншими ознаками